

LIETUVOS ADMINISTRACINĖS IR BAUDŽIAMOSIOS JUSTICIJOS
SĄLYČIO ASPEKTAI**Doc. dr. Virgilijus Valančius**

*Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros vedėjas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 271 45 93
Elektroninis paštas vvalancius@lvat.lt*

Dr. Rimvydas Norkus

*Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros lektorius
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas 271 45 93
Elektroninis paštas rnorkus@lvat.lt*

Pateikta 2006 m. kovo 10 d., parengta spausdinti 2006 m. kovo 20 d.

Santrauka. Straipsnyje analizuojamos problemos, susijusios su Lietuvos administracinių teismų sprendžiamų klausimų įvairove. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų kontekste autoriai nagrinėja Lietuvos administracinių teismų praktiką ir bando apibrėžti, kokių laipsnių administraciniame procese nagrinėjamos bylos gali būti susijusios su asmeniui pareikšto baudžiamojo kaltinimo klausimo sprendimu. Aptariama, kokia apimtimi baudžiamojo pobūdžio bylose gali būti įgyvendinami atskiri administracinio proceso principai.

Nemažai dėmesio straipsnyje skiriama baudžiamosios ir administracinės atsakomybės santykio paieškai, ypač draudimui persekioti ir bausti du kartus už tą pačią veiką.

Pagrindinės sąvokos: administracinis procesas, baudžiamasis procesas, baudžiamojo kaltinimo sprendimas, administracinio proceso principai.

ĮVADAS

Probleminė situacija. 1999 metais Lietuvoje įsteigus administracinius teismus, įstatymų leidėjas ryžosi patikėti jiems itin skirtingų savo pobūdžiu bylų sprendimą: administraciniai teismai pagal Lietuvos teisę nagrinėja ir ginčus dėl teisės viešojo ir vidaus administravimo srityje, ir bylas dėl norminių administracinių aktų teisėtumo, taip pat administracinių teisės pažeidimų bylas. Visų šių bylų procesą reglamentuoja vienas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas (toliau vadinama – ABTĮ), kuriame skirtingų kategorijų byloms nagrinėti numatyti nedideli ypatumai. Akivaizdu, kad minėtų bylų rūšių teisinė prigimtis itin skirtinga. Ypač išsiskiria administracinių teisės pažeidimų bylų procesas. Nors veikos, už kurias numatyta administracinė atsakomybė, nelaikomos nusikaltimais Lietuvos na-

cionalinėje teisėje, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau vadinama – EŽTK) prasme jos daugeliu atvejų susijusios su asmeniui pareikštu baudžiamuoju kaltinimu. Baudžiamojo kaltinimo klausimų kartais kyla ir bylose, kurios nagrinėjamos pagal įprastas ginčo su viešąja administracija bylų nagrinėjimo taisykles. Nustatyti tokias bylas itin svarbu, nes nustačius baudžiamojo pobūdžio bylą valstybei kyla pareiga užtikrinti EŽTK ir nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintas atsakomybėn traukiamo asmens teisių garantijas.

Problemiškas, autorių nuomone, Lietuvos teisėje išlieka ir administracinės atsakomybės bei baudžiamosios atsakomybės santykis. Šios teisinės atsakomybės rūšys dažnai kyla už panašias veikas, o nacionaliniai įstatymai sudaro prielaidas vienai atsakomybės rūšiai praeiti į kitą, todėl svarbu užtikrinti, kad asmuo nebūtų

du kartus persekiojamas ir baudžiamas už tą patį teisės pažeidimą.

Straipsnyje nagrinėjamos administracinių teismų sprendžiamų bylų rūšys, jų nustatymo problemos ir atskirų principų taikymas skirtingų kategorijų administracinėse bylose.

Straipsnio objektas. Tai administracinės ir baudžiamosios justicijų santykis bei baudžiamojo pobūdžio klausimų sprendimo administraciniame procese specifika.

Straipsnio tikslas – išanalizuoti baudžiamojo pobūdžio klausimų nustatymo ir sprendimo Lietuvos administraciniame procese galimybes.

Straipsnio uždaviniai: (1) aptarti administracinio ir baudžiamojo bylos pobūdžio nustatymo problemas Lietuvos administraciniuose teismuose, pasiūlyti kriterijus, leidžiančius nustatyti baudžiamojo kaltinimo byloje buvimą; (2) atskleisti kai kurių administracinio proceso principų įgyvendinimo galimybę bylose, susijusiose su baudžiamuoju kaltinimu; (3) išanalizuoti administracinės ir baudžiamosios justicijos tarpusavio ryšį, remiantis teismų praktikos pavyzdžiais pateikti pasiūlymus dėl galimo administracinės ir baudžiamosios atsakomybės santykio sprendimo.

Straipsnio hipotezė. Lietuvos administraciniai teismai sprendžia ne tik viešojo ir vidaus administravimo srityje teisės kilusius ginčus, bet ir asmenims pareikšto baudžiamojo pobūdžio kaltinimo klausimus. Šioms byloms gali būti taikomi skirtingi teismo proceso principai.

Taikytos metodikos apibūdinimas. *Sisteminės analizės* metodo taikymą lėmė teisės mokslo sisteminė prigimtis. Šiuo metodu tarpšakiniu požiūriu analizuojamas administracinės ir baudžiamosios justicijos santykis, sistemiskai vertinamas teisinis reguliavimas bei jo atspindys praktikoje. Tai, kad taikytas *lyginimo* metodas nulėmė universalus poreikis ir Lietuvoje, ir užsienio valstybėse sukurti veiksmingą žmogaus teisių apsaugos mechanizmą administraciniuose teismuose. Siekiant tobulinti teisinį reglamentavimą Lietuvoje, derėtų įvertinti ir kitų valstybių patirtį. Šiuo metodu Lietuvos teisinis reguliavimas ir jo taikymas lygintas su užsienio valstybių patirtimi.

Iš empirinių metodų paminėtini *stebėjimo* metodas, taikytas straipsnio autoriams tiesiogiai dalyvaujant ir stebint administracinių teismų veiklą Lietuvoje, taip pat *dokumentų analizės* metodas, taikytas tiriant oficialius dokumentus (Lietuvos, užsienio valstybių, tarptautinių institucijų teisės aktus, teismų procesinius dokumentus).

PAGRINDINĖS ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ LIETUVOJE FUNKCIJOS

Administracinio proceso teisė, reglamentuojanti ginčų dėl teisės viešojo ir vidaus administravimo srityje nagrinėjimą, neabejotinai yra jauniausia proceso teisės šaka. Tik XVIII amžiuje po truputį pradėta pripažinti, kad pilietis turi teisę į gynybą nuo neteisėtų viešosios administracijos aktų, kurią įgyvendinti galėtų administraciniai teismai. Bene pirmosios administracinių teismų

užuomazgos pradėjo rasti tik po Didžiosios prancūzų revoliucijos, Prancūzijoje įsteigus Valstybės tarybą, kurios funkcijos priartėjo prie šiuolaikinių administracinių teismų funkcijų (ne rekomendacinių, o viešajai administracijai privalomų sprendimų priėmimo) dar vėliau, 1849 metais [1, p. 220].

Mykolas Romeris rašė: „<...> yra trys esminės stambiosios teismo funkcijos kategorijos. Pirmosios dvi yra gerai žinomos ir iš senų laikų nusistovėjusios. Jos yra klasikiškos mūsų civilizacijos valstybėse. Tai yra: **a.** civilinis teismas ir **b.** baudžiamasis teismas. Trečioji kategorija yra jauniausia ir mažiau žinoma. Ji nėra pilnai nusistovėjusi ir iki šiol nėra savo visumoje teoriškai pilnai nušviesta. Aš ją pavadinsiu: **c.** valdžios organų darbų teismas“ [1, p. VI].

Nors ši Mykolo Romerio mintis buvo išsakyta dar 1928 metais, neabejotina, kad ir šiandien tradicinė teisingumo vykdymo samprata eiliniam valstybės piliečiui Lietuvoje pirmiausia siejasi su civilinių ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimu. Tai visiškai suprantama, nes administraciniai teismai Lietuvoje pradėjo dirbti tik nuo 1999 m. gegužės 1 d., kai įsigaliojo 1999 m. sausio 14 d. priimti Administracinių teismų įsteigimo įstatymas ir Administracinių bylų teisenos įstatymas. 2000 m. rugsėjo 19 d. priimta nauja šio įstatymo redakcija. Dauguma joje padarytų pakeitimų buvo susiję su institucine administracinių teismų reforma (Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyrius ir Aukštesnysis administracinis teismas reorganizuoti į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą). 2003 m. sausio 23 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu sudaryta darbo grupė naujo Administracinio proceso kodekso projektui parengti. Svarstant šio teisės akto koncepciją, pirmiausia reikės apsispręsti dėl administracinio proceso principų, o tai, atsižvelgiant į administracinių teisiųjų santykių įvairiapusiškumą ir Lietuvos administracinių teismų nagrinėjamų bylų skirtumus, nėra paprasta. Nors Lietuva pasirinko mišrų administracinės justicijos modelį, kuriame derinama žinybinė, kvaziteisminė ir teisminė viešosios administracijos aktų kontrolė, svarbiausias vaidmuo jame tenka administraciniams teismams [2, p. 72–81].

Lietuvos administraciniams teismams patikėta nagrinėti kelių rūšių administracinio teisinio pobūdžio bylas. Bendrais bruožais apžvelkime kiekvieną iš jų.

Pirma, administraciniai teismai sprendžia ginčus dėl teisės viešojo ir vidaus administravimo srityje (ABTĮ 3 str. 1 d.), kitaip tariant, asmens ginčus su viešąja administracija dėl pastarosios priimtų administracinių aktų¹. Ši funkcija yra klasikinė administracinių teismų funkcija, nes ji skirta apsaugoti asmens teises, kai kyla jo ginčai su valstybe, ir praktiškai realizuoja Lietuvos

¹ Šiuo atveju „administraciniu aktu“ reikėtų laikyti kiekvieną individualią priemonę arba sprendimą, kuris:

- 1) priimtas įgyvendinant viešąją valdžią;
- 2) pagal savo pobūdį tiesiogiai palankiai arba nepalankiai daro poveikį privačių asmenų teisėms, laisvėms arba interesams;
- 3) nėra teisingumo vykdymo aktas.

Žr. Viešasis administravimas ir privatūs asmenys // Europos tarybos leidinys // lietuviško vertimo mokslinis redaktorius V. Valančius. – Vilnius: Justitia, 2004. P. 14.

Respublikos Konstitucijos 30 straipsnyje ir EŽTK 6 straipsnyje garantuotą asmens teisę į teisinę gynybą. Lietuvoje tokia administracinių teismų kompetencijos sritis labiau padeda garantuoti asmens subjektinių teisių apsaugą (vokiškoji administracinės justicijos koncepcija), o ne objektyvų viešosios administracijos veiklos teisėtumą (prancūziškoji administracinės justicijos koncepcija) [3, p. 15]¹. 2004 metais Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme išnagrinėta maždaug tūkstantis [4, p. 51], 2005 metais – maždaug 1200 tokių bylų [5, p. 88] (neskaitant atskirųjų skundų nagrinėjimo), o tai sudaro daugiau kaip 30 procentų bendro bylų skaičiaus.

Antra, administraciniai teismai Lietuvoje atlieka objektyviają teisės normų teisėtumo kontrolę, t. y. nagrinėja bylas dėl norminių administracinių aktų teisėtumo, kurių atitikties Konstitucijai ir įstatymams užtikrinimas nepatenka į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo kompetenciją. Ši funkcija panaši į Konstitucinio Teismo vykdomą įstatymų ir Vyriausybės nutarimų teisėtumo kontrolę, atliekamą žemesnės teisinės galios aktų atžvilgiu. Tokių bylų skaičius sudaro palyginti nedaug visų Lietuvos administraciniuose teismuose išnagrinėtų bylų. 2004 metais Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme išnagrinėta 10 [4, p. 51], 2005 metais – 4 tokio pobūdžio bylos [5, p. 88], 2006 m. vasario 28 d. užregistruoti 9 prašymai ištirti norminių administracinių aktų atitiktį Konstitucijai ir įstatymams [6].

Trečia, Lietuvos administraciniai teismai nagrinėja administracinių teisės pažeidimų bylas. Ši funkcija labai panaši į bendrosios kompetencijos teismų veiklą, atliekamą nagrinėjant baudžiamąsias bylas, nes daugelis pažeidimų, kurie Lietuvoje priskiriami ne baudžiamosios teisės, o administracinių teisės pažeidimų sričiai, atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, neretai vertinami kaip baudžiamojo pobūdžio (angl. *criminal charge*; vok. *strafrechtliche Anklage*; pranc. *accusation en matière pénale*) EŽTK 6 straipsnio 1 dalies prasme. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra išaiškinęs, kad sprendžiant, ar asmuo kaltinamas nusikaltimo padarymu, turi būti atsižvelgiama į tris kriterijus: veikos vertinimą nacionalinėje teisėje, t. y. ar valstybė padarytą veiką nacionalinėje teisėje pripažįsta nusikaltimu; pažeidimo prigimtį; gresiančios bausmės dydį ir jos tikslą [7]. Pastarieji du kriterijai leidžia EŽTK kontekste priskirti asmens elgesį nusikalstamoms veikoms, ir tai nepriklauso nuo jų vertinimo nacionalinėje teisėje. Kitaip nei Vokietijos teisinis reguliavimas, kai smulkių teisės pažeidimų bylas (vok. *Ordnungswidrigkeiten*) nagrinėja bendrosios kompetencijos teismai, Lietuvoje tokios bylos priskirtos administracinių teismų kompetencijai. Pagal galiojantį Administracinių teisės pažeidimų kodeksą (toliau vadinama – ATPK) ir Administracinių bylų tei-

senos įstatymą administraciniai teismai patys neskiria nuobaudų už padarytus administracinius teisės pažeidimus (jas skiria įgaliotos institucijos ir bendrosios kompetencijos apylinkių teismai), tačiau nagrinėja skundus dėl tokių nuobaudų skyrimo arba kitokių šiose bylose priimtų procesinių sprendimų. Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pripažinęs, kad tvarka, pagal kurią nuobauda už nedidelius pažeidimus pirmiausia skiria institucija, nepatenkanti į nepriklausomo ir nešališko teismo sampratą EŽTK 6 straipsnio 1 dalies prasme, nepažeidžia EŽTK nuostatų, jei vėliau byla visa apimtimi galės būti išnagrinėta teisme [8]. 2004 metais Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme išnagrinėta beveik 1700 tokių bylų [4, p. 51], 2005 metais – beveik 2000 bylų [5, p. 88] (abiem atvejais – 51 procentas bendro bylų skaičiaus). Nors daugelis administracinių teisės pažeidimų bylų kyla iš įvairiausių administracinio pobūdžio taisyklių (Kelių eismo taisyklių, Mažmeninės prekybos taisyklių ir pan.) pažeidimų, tai nepaneigia siekio nubausti kaltą asmenį tokiose bylose, kitaip tariant, teisę pažeidusio asmens nubaudimo funkcija akivaizdi. Visuotinai pripažįstama, kad prigimtinė administracinės justicijos funkcija yra viešojo administravimo institucijų veiklos kontrolė: administracinis teismas, būdamas viena iš valstybės valdžios (dažniausiai sakome – trečiaja) šakų, kontroliuoja, ar viešojo administravimo institucijų, kaip antrosios valstybės valdžios šakos (vykdomosios), sprendimai atitinka įstatymus. Nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas, panašiai kaip baudžiamojoje justicijoje, nepaisant kai kurių administracinės nuobaudos skirtumų nuo kriminalinės bausmės, iš esmės dažniausiai susiduriama su tokiais problemomis kaip teisės pažeidimo intensyvumo laipsnis, kaltės formos ir pan. Dirbti su šių kategorijų bylomis tradiciškai labiau įprasta ir artima baudžiamajai justicijai nei administraciniams teismams. Ši aplinkybė rodo, kad teoriniu požiūriu administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimas būtų labiau pagrįstas bendrosios kompetencijos teismuose. Tokių bylų priskyrimas administraciniams teismams ne itin dera su pirmąja ir pagrindine administracinių teismų funkcija – saugoti asmens teises, kai kyla jo ginčai su valstybe, tačiau tokį įstatymų leidėjo pasirinkimą nulėmė daugiau pragmatiniai sumetimai, kurie nėra pagrįsti teisiniais argumentais. 2005 metais apygardų administraciniuose teismuose, kaip pirmosios instancijos teismuose, išnagrinėta beveik aštuoni tūkstantčiai administracinių teisės pažeidimų bylų [9]. Bendroje Lietuvos teismuose išnagrinėjamų bylų skalėje (2005 metais Lietuvoje pirmosios instancijos teismuose išnagrinėtos 17221 baudžiamosios ir 148750 civilinės bylos) [10] tai nėra milžiniškas bylų kiekis, su kuriuo nesusidorotų baudžiamąsias bylas nagrinėjantys teisėjai. Diskutuotina, ar atsižvelgiant į administracinių teisės pažeidimų bylų prigimtį ir pobūdį šių kategorijų bylos neturėtų būti perduotos baudžiamąsias bylas nagrinėjantiems teismams. Tokiu būdu administracinė justicija Lietuvoje taptų „grynesnė“, atitiktų klasikinį administracinės justicijos modelį.

¹ Tokią išvadą patvirtina ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, pagal kurią nenustačius asmens teisių pažeidimo skundas atmetamas nepriklausomai nuo galimo netinkamo teisės normų pritaikymo administravimo subjektų veikloje. Žr. pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. gruodžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A² – 1049/2004 AB „Lithun“ prieš Vilniaus apskrities viršininko administraciją. Kategorija 16.3.

BYLOS POBŪDŽIO NUSTATYMO PROBLEMOS LIETUVOS ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ PRAKTIKOJE

Taigi matome, kad visų minėtų bylų rūšių teisinė prigimtis itin skiriasi. Atsižvelgiant į nuolatinę Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, pagal kurią visos EŽTK vartojamos sąvokos aiškinamos autonomiškai, nepriklausomai nuo jų kvalifikavimo nacionalinėse teisinėse sistemose, galima teigti, kad administracinių teismų sprendžiamų bylų įvairovė varijuoja nuo klausimų, susijusių su civilinėmis žmogaus teisėmis ir pareigomis, jeigu jas paveikia viešosios administracijos sprendimai, iki baudžiamojo pobūdžio kaltinimo sprendimo, kai nagrinėjamas paskirtos nuobaudos teisėtumo ir pagrįstumo klausimas. Visų šių tipų bylų nagrinėjimo procesą reglamentuoja vienas Administracinių bylų teisenos įstatymas. Administracinių teisės pažeidimų bylos teismuose nagrinėjamos pagal bendrąsias Administracinių bylų teisenos nuostatas, atsižvelgiant į kai kuriuos, pavadinkime, daugiau techninio pobūdžio ypatumus (specifiniai skundo teismui padavimo terminai, specifinės teismo procesinių sprendimų rūšys ir pan.), nustatytus ABTĮ aštuonioliktame skirsnyje. Nepaisant šių ypatumų, akivaizdu, kad ginčų su viešojo administravimo subjektais nagrinėjimas ir administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimas pirmiausia turi remtis skirtingais proceso principais. Juk baudžiamosios bylos procesas neišvengiamai turi skirtis nuo proceso civilinio pobūdžio byloje, nors visus šiuos klausimus spęstų tas pats administracinis teismas. Taigi Lietuvos administraciniame procese yra itin svarbu nustatyti, kokio pobūdžio klausimas nagrinėjamas administracinėje byloje, vien tam, kad būtų galima spęsti, kokiais išeitiniais proceso teisės principais būtina vadovautis. Tai padaryti, kaip rodo teismų praktikos pavyzdžiai, nėra lengva.

Su baudžiamojo pobūdžio klausimais gali būti susiduriama ir administracinių teisės pažeidimų bylose, ir paprastuose asmens ginčiuose su viešąja administracija, kuriuose iš pirmo žvilgsnio baudžiamasis kaltinimas asmeniui nėra reiškiamas¹. Pasisitkime teismų praktikos pavyzdžius. Vienoje iš bylų Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas sprendė ekonominių sankcijų, skiriamų juridiniam asmeniui pagal Alkoholio kontrolės įstatymą prigimties klausimą. Valstybinė tabako ir alkoholio kontrolės tarnyba įmonei už Alkoholio kontrolės įstatymo pažeidimą paskyrė baudą, kurią ši įmonė ginčijo administraciniame teisme. Kilęs šalių ginčas nagrinėtas pagal taisykles, skirtas įprastoms ginčo su viešąja administracija byloms nagrinėti. Nepaisant to, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, išanalizavęs Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatyme numatytų sankcijų juridiniams asmenims už įvairius įstatymo pa-

žeidimus prigimtį, nurodė, kad „įstatymo leidėjas ekonominėms sankcijoms suteikė represinį pobūdį, nes įstatyme pavartota sąvoka „baudžiami“. Kita vertus, įstatymų leidėjas ekonominėms sankcijoms suteikdamas represinį pobūdį vis dėlto siekė ir prevencinių tikslų ir specialios, ir bendros prevencijos prasme. Baudos dydis rodo, kad šiuo atveju ekonominės sankcijos gali būti prilyginamos baudžiamosioms teisinėms sankcijoms, o tai pagal teisinę prigimtį galėtų būti prilyginama baudžiamajai arba administracinių teisės pažeidimų teisei. Atsižvelgdama į tai, kad įstatyme nurodyta bauda gali būti taikoma tik juridiniam asmeniui, o jos viršutinė riba yra daug mažesnė už Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse numatytą baudos juridiniam asmeniui maksimalų dydį, laikytina, kad nagrinėjamos ekonominės sankcijos turi būti prilygintos administraciniams teisės pažeidimams. Skiriant nuobaudas už administracinius teisės pažeidimus turi būti laikomasi Europos Tarybos Ministrų Komiteto priimtoje Rekomendacijoje Nr. R (91) 1 „Dėl administracinių nuobaudų“ įtvirtintų principų, taip pat užtikrinamos administracinės atsakomybės traukiamo asmens visos procesinės garantijos“ [11].

Kitoje administracinėje byloje, kuri taip pat nagrinėta pagal įprastines ginčo administracinių bylų taisykles, spęstas teisių santykių kvalifikavimo klausimas, kai individualiai įmonei, kaip neribotos civilinės atsakomybės juridiniam asmeniui (CK 2.50 str. 4 d.), buvo paskirta bauda už Tabako kontrolės įstatymo pažeidimą, už kurį šios įmonės savininkui, kaip fiziniam asmeniui, prieš tai buvo pritaikyta administracinė atsakomybė ir paskirta administracinė nuobauda. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas šioje byloje pabrėžė: „Juridinis asmuo, kaip dirbtinai sukurtas teisės subjektas, pats negali padaryti įstatyme uždraustos veikos, todėl jis visuomet atsako už savo atstovo ar darbuotojo (fizinio asmens) padarytą pažeidimą. Situacija, kai už tą patį teisės pažeidimą atsakomybės patraukiamas fizinis ir juridinis asmuo, pati savaime *ne bis in idem* principo nepažeidžia, tačiau byloje nustačius neteisėtą veikos, už kurios padarymą buvo taikytos sankcijos formaliai skirtingiems asmenims, tapatumo faktą, būtina patikrinti, ar atsakomybės traukiamas fizinis ir juridinis asmenys realiai nėra tapatūs, t. y. ar skiriant nuobaudą juridiniam asmeniui šios nuobaudos pasekmės neteks tam pačiam asmeniui, kuris už tą patį pažeidimą jau buvo nubaustas kaip fizinis asmuo. <...> Bausmės, administracinės nuobaudos ar ekonominės sankcijos paskirtis sietina su pažeidėjo nubaudimu bei bendrąja ir specialiąja prevencija. Tiek nubaudimo elementas, tiek ir specialioji prevencija yra nukreipti į pažeidėją valią, todėl svarbu nustatyti, ar individualios įmonės savininko ir šios įmonės valia yra vieninga. Už tą pačią veiką patraukti atsakomybės fizinis ir juridinis asmuo turi turėti skirtingas ir savarankiškas valias“ [12]. Teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad ekonominės sankcijos, kaip ir administracinės nuobaudos (baudos), paskirtis yra nubausti pažeidimą padariusį asmenį sukeliant jam turtinio pobūdžio praradimus. Taigi svarbi teisinė aplinkybė sietina su paskirtos ekonominės sankcijos (baudos) poveikiu traukiamų atsakomybės fizinio asmens ir juridinio as-

¹ Pavyzdžiui, Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pripažinęs, kad bauda už mokesčių įstatymų pažeidimus pagal savo pobūdį patenka į baudžiamojo kaltinimo sritį. ECHR Case of Västberga Taxi Aktiebolag and Vulic v. Sweden. Judgement of 23 July 2002.

[http://cmiskp.echr.coe.int/\[\[tkp197/viewhbkkm.asp?action=open&table=1132746FF1FE2A468ACCBBCD1763D4D8149&key=15166&sessionId=5952748&skin=hudoc-en&attachment=true](http://cmiskp.echr.coe.int/[[tkp197/viewhbkkm.asp?action=open&table=1132746FF1FE2A468ACCBBCD1763D4D8149&key=15166&sessionId=5952748&skin=hudoc-en&attachment=true)

mens nuosavybei. Siekiant nepažeisti *ne bis in idem* principo turi būti konstatuota, kad turtinių sankcijų taikymo neigiami padariniai nepaveikia ir negali paveikti to paties asmens nuosavybės. Nurodytoje byloje nustatyta, kad administracinės nuobaudos ir ekonominės sankcijos taikymo neigiami padariniai tiesiogiai paveiktų to paties asmens, t. y. įmonės savininko, turtinę padėtį, todėl Vyriausiasis administracinis teismas pripažino, kad ekonominės sankcijos už Tabako kontrolės įstatymo pažeidimus skyrimas pažeidė Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Septinto protokolo 4 straipsnio 1 dalyje, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalyje įtvirtintą *ne bis in idem* principą.

Kita vertus, administracinėse bylose ne visada aiškus baudžiamasis pobūdis (baudžiamosios teisės prasme), nors tokių sankcijų baudžiamojo pobūdžio klausimas yra keliamas ir svarstomas. Vyriausiasis administracinis teismas yra pabrėžęs, kad „pagal Reklamos įstatymą skiriama ekonominė sankcija negali būti prilyginama kriminalinei bausmei, nes baudos dydžio nustatymas konstruojamas taip, kad ūkio subjektas būtų ne formaliai nubaudžiamas, o būtų atsižvelgiama ir į ūkio subjekto finansinę padėtį. Taigi ir teisinės atsakomybės taikymas tiesiogiai nesietinas su baudžiamojo proceso taisyklėmis“ [13].

Lietuvos administraciniai teismai, sprenddami administracinių teisės pažeidimų bylų kvalifikavimą, iš esmės atsižvelgia į Europos Žmogaus Teisių Teismo suformuluotus kriterijus. Tai lemia, kad daugelis nacionalinėje teisėje numatytų administracinių teisės pažeidimų patenka į nusikaltimo sampratą, minimą EŽTK 6 straipsnio 3 dalyje. Vyriausiasis administracinis teismas vienoje iš savo nutarčių yra pabrėžęs: „Nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas, kuriose gali būti skiriama administracinė nuobauda, savo griežtumu prilygstanti kriminalinei bausmei, administracinėn atsakomybėn turi būti suteikiamos iš esmės tokios pačios teisės kaip ir kaltinamajam baudžiamojoje byloje <...>“ [14].

Konkrečių proceso tipų atribojimas tampa aktualus nustatant, kokiais proceso principais vadovautis nagrinėjant individualią *administracinę*¹ bylą. Neatsižvelgiant į tai, kad tam tikrą bylą Lietuvoje nagrinėja administraciniai teismai ir konstatavus, kad joje sprendžiamas klausimas gali būti susijęs su „baudžiamuoju kaltinimu“, nedelsiant turi pradėti veikti EŽTK 6 straipsnyje nurodytos nusikaltimo padarymu kaltinamo asmens teisių apsaugos garantijos.

ATSKIRŲ ADMINISTRACINIO PROCESO PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMAS SKIRTINGŲ TIPŲ ADMINISTRACINĖSE BYLOSE

Administracinių bylų įvairiapusiškumas lemia tai, kad atskiri administracinio proceso principai nevienoda apimtimi įgyvendinami skirtingose administracinėse by-

lose. Nagrinėjant bylas, kylančias iš ginčų dėl teisės viešojo ir vidaus administravimo srityje, Lietuvoje galioja rungimosi principas, kuris derinamas su tyrimo principu. ABTĮ 57 straipsnio 4 dalis numato, kad įrodymus pateikia proceso šalys ir kiti dalyviai. Prireikus teismas gali pasiūlyti minėtiems asmenims pateikti papildomų įrodymų arba šių asmenų prašymu, arba savo iniciatyva išreikalauti reikiamus dokumentus, pareikalauti iš pareigūnų paaiškinimų. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas vienoje iš bylų aiškindamas teismo, kaip įrodinėjimo subjekto, padėtį nurodė: „<...> pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 4 dalį įrodymus pateikia šalys ir kiti proceso dalyviai, tačiau teismas šalių pateiktais įrodymais nėra ribojamas ir turi galimybę bylai reikšmingus įrodymus išsireikalauti savo iniciatyva. Todėl įrodymų nepakankamumu teismo sprendimas turėtų būti grindžiamas tik tais atvejais, kai nei šalių pateiktų, nei teismo iniciatyva surinktų įrodymų pagrindu nepavyksta įrodyti egzistuojant bylai reikšmingas aplinkybes“ [15]. Tokia Lietuvos administracinių teismų praktika orientuoja teismus užimti aktyvų vaidmenį procese ir neapsiriboti šalių pateiktų įrodymų vertintojo funkcija. Vis dėlto Lietuvos administracinį procesą reglamentuojančiuose įstatymuose nėra aiškiai įtvirtinta teismo pareiga ištirti bylos aplinkybes savo iniciatyva, kaip tai numato, pavyzdžiui, Vokietijos administracinių teismų tvarkos įstatymo 86 straipsnio 1 dalis². Vokietijos administraciniame procese, kitaip nei civiliniame procese, šalys neturi pareigos pateikti įrodymus (vadinamoji „formali“ įrodinėjimo našta), nes įrodymus teismas renka savo iniciatyva. Įrodinėjimo naštos taisyklės tampa aktualios tik tada, kai nesurinkus užtektinai įrodymų sprendžiama, kuriai bylos šaliai turi tekti neigiami teisiškai reikšmingų aplinkybių neįrodymo padariniai (vadinamoji „materiali“ įrodinėjimo našta) [16, p. 1279]. Šiandieniniame Lietuvos administraciniame procese tokios griežtos išvados apie visų bylos aplinkybių išsiaiškinimą teismo iniciatyva daryti negalima. Nepaisant minėtos Vyriausiojo administracinio teismo praktikos, skatinančios teismus rinkti įrodymus savo iniciatyva, Lietuvos administraciniame procese egzistuoja šalių pareiga pateikti įrodymus savo reikalavimams bei atsikirtimams pagrįsti. Kiekviename skunde administraciniam teismui būtina ne tik nurodyti aplinkybes, kuriomis pareiškėjas grindžia savo reikalavimus, bet ir pateikti jas patvirtinančius įrodymus (ABTĮ 23 str. 1 d. 6 p., 24 str. 1 d.). Nors administracinis teismas gali rinkti įrodymus savo iniciatyva, tai jis turėtų daryti tada, kai mato, kad šalis pati nesugeba tinkamai ginti savo teisių arba egzistuoja kitokios aplinkybės, pagrindžiančios teismo įsikišimą į įrodymų rinkimo procesą.

Visiškai kitokia įrodinėjimo ir įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklė turėtų galioti bylose, kuriose sprendžiamas asmeniui pareikšto baudžiamojo kaltinimo klausimas. EŽTK 6 straipsnio 2 dalis įtvirtina nekalturno prezumpcijos principą, reiškiantį, kad asmuo lai-

¹ Nepaisant šiame straipsnyje nurodomų esminių skirtumų, visos minėtų trijų tipų bylos Lietuvos teisėje vadinamos administracinėmis.

² Teismas ištiria bylos aplinkybes savo iniciatyva, į tai įtraukdamas proceso dalyvius. Jis nėra saistomas proceso dalyvių nurodymų ir prašymų pateikti įrodymus.

komas nekaltu, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą. Šis principas neabejotinai galioja visiems procesams, kurie galėtų būti laikomi baudžiamaisiais EŽTK 6 straipsnio prasme. Jis, be kita ko, reiškia, kad įrodinėjimo našta turi priklausyti kaltinančiajam šaliai, o kiekviena nepašalinta abejonė vertintina kaltinamojo naudai. Kaltinamo asmens tylėjimas, įrodymų nepateikimas negali būti laikomas kaltės pripažinimu [17]. Taigi ir administracinėse bylose, kuriose asmeniui siekiama pritaikyti sankciją už tam tikrą teisės pažeidimą, patenkantį į baudžiamojo pobūdžio veikų kategoriją, rungimosi principas turėtų visiškai užleisti vietą tyrimo principui, o įrodinėjimo našta – tekti kaltinančiajam šaliai. Kita vertus, nenustatčius, kad asmeniui yra pareikštas baudžiamasis kaltinimas, įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklės gali būti ir kitokios. Štai Reklamos įstatymo 21 straipsnio 1 dalis nustato, kad reklamos davėjas atsako už klaidinančios reklamos naudojimą, jei neįrodo, kad įstatymas buvo pažeistas ne dėl jo kaltės. Vienoje iš jo nagrinėtų administracinių bylų Vyriausiasis administracinis teismas yra pripažinęs, kad Reklamos įstatymo pažeidimas, už kurį gali būti skiriamos baudos, nepatenka į baudžiamojo kaltinimo kategoriją EŽTK 6 straipsnio prasme, o įrodinėjimo našta, kad Reklamos įstatymo pažeidimai atsirado dėl kitų subjektų kaltės, priklauso būtent reklamos davėjui, t. y. asmeniui, kuriam gali būti skiriama bauda [18].

Ir bendrosios kompetencijos teismai, nagrinėdami baudžiamąsias bylas, ir administraciniai teismai gali spręsti klausimus, susijusius su asmeniui pareikštu baudžiamuoju kaltinimu, o administracinė atsakomybė dažnai numatyta už panašias veikas, už kurias gali kilti ir baudžiamoji atsakomybė. Administraciniai teismai turėtų apdairiai ir atsargiai vertinti administracinio ir baudžiamojo procesų ryšį, siekdami išvengti draudimo bausti du kartus už tą patį (lot. *ne bis in idem*) principo pažeidimo. Šis bendrasis teisės principas išreikštas įvairiuose teisės šaltiniuose, iš kurių reikšmingiausi Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 straipsnio 5 dalis, nustatanti, kad niekas negali būti baudžiamas už tą patį nusikaltimą antrą kartą, bei EŽTK Septintojo protokolo 4 straipsnio 1 dalis, nustatanti, kad niekas negali būti tos pačios valstybės institucijų vėl persekiojamas arba baudžiamas už nusikaltimą, dėl kurio jis jau buvo išteisintas arba nuteistas nuosprendžiu pagal tos valstybės įstatymus ir baudžiamąjį procesą.

ATPK 9 straipsnio 2 dalis numato, kad administracinė atsakomybė už šiame kodekse numatytus teisės pažeidimus atsiranda, jeigu savo pobūdžiu šie pažeidimai neužtraukia baudžiamosios atsakomybės, o pagal ATPK 35 straipsnio 2 dalį atsisakius pradėti ikiteisminį tyrimą dėl padarytos nusikalstamos veikos arba nutraukus baudžiamąjį procesą, arba priėmus išteisinamąjį teismo nuosprendį, jei atsakomybėn traukiamo asmens veiksmuose yra administracinio teisės pažeidimo požymių ne vėliau kaip per du mėnesius nuo atitinkamo sprendimo priėmimo gali būti skiriama administracinė nuobauda. Siekdamas nepažeisti *ne bis in idem* principo, Vyriausiasis administracinis teismas išaiškino šios nuostatos prasmę. Pasak Vyriausiojo administracinio teismo, nu-

traukus ikiteisminį tyrimą Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka asmenį galima patraukti administracinėn atsakomybėn, tačiau tik tuo atveju, kai nutraukus ikiteisminį tyrimą dėl nusikaltimo arba baudžiamojo nusižengimo požymių nebuvimo gali būti konstatuota, kad veikoje, dėl kurios ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas, yra administracinio teisės pažeidimo sudėtis. Jeigu ikiteisminis tyrimas nutraukiamas dėl subjektyviojo požymio – kaltės nebuvimo, tokia padėtis dažniausiai negalima – negali būti taip, kad baudžiamosios teisės požiūriu kaltės nėra, t. y. asmuo nei suvokia veikos priešingumo teisei ir negali numatyti pavojingų padarinių kilimo, nei siekia pažeisti įstatymo saugomų teisių gėrių, o administracinio teisės pažeidimo sudėtyje kaltės požymis tokioje pačioje veikoje yra nustatomas. Kol nėra panaikintas prokuroro nutarimas arba Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka priimti teismo nutartis arba nuosprendis, kuriuose konstatuotas kaltės požymio nebuvimas, nekyla nei baudžiamoji, nei administracinė asmens atsakomybė. Tokioje situacijoje traukiant atsakomybėn administracine tvarka būtų pažeidžiamas ir netraukimo atsakomybėn du kartus už tą pačią veiką (*ne bis in idem*) principas [19]. Kitoje administracinėje byloje Vyriausiasis administracinis teismas sprendė asmens patraukimo administracinėn atsakomybėn, kai jo atžvilgiu buvo pradėtas ir vėliau prokuroro nutarimu nutrauktas ikiteisminis tyrimas, klausimą. Vertindamas baudžiamosios ir administracinės atsakomybių santykį teismas pabrėžė, kad EŽTK Septintojo protokolo 4 straipsnio vienas pagrindinių tikslų yra suteikti asmeniui teisinio tikrumo garantijas, jog jis nebus pakartotinai persekiojamas baudžiamąja tvarka dėl vienos aiškiai išreikštos veikos, kuri teisinio kvalifikavimo metu dirbtinai suskaidoma į dvi, pakeičiant kai kuriuos kvalifikuojančius požymius. Įvertinęs tai, kad teisės normos, numatančios baudžiamąją ir administracinę atsakomybę iš esmės sutampa, kad asmuo baudžiamojon ir administracinėn atsakomybėn patrauktas dėl to paties fakto, kad veika, už kurią numatyta administracinė atsakomybė, gali būti vertinama kaip „nusikalstama“ EŽTK prasme, kad administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo teisme metu prokuroro nutarimas nutraukti ikiteisminį tyrimą asmens atžvilgiu dėl kaltės nebuvimo nebuvo panaikintas, Vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, jog asmens patraukimas administracinėn atsakomybėn reikštų nepaisymą draudimo antrą kartą vykdyti persekiojimą už tą patį teisės pažeidimą [20].

Taigi ir teismo išteisinamasis nuosprendis arba nutartis, kuriuose konstatuojama, kad asmens veikoje nėra kaltės, ir ikiteisminio tyrimo nutraukimas dėl to paties būtinojo teisės pažeidimo sudėties elemento nebuvimo dažniausiai reiškia tai, kad tapačioje arba esminiais požymiais sutampančioje asmens veikoje nėra nei nusikaltimo, nei administracinio teisės pažeidimo sudėties. Tokiu atveju asmens traukimas administracinėn atsakomybėn reikštų *ne bis in idem* principo pažeidimą.

IŠVADOS

1. Nepaisant to, kad administracinių teismų klasikinė funkcija yra saugoti asmens teises, kai kyla jo ginčas su valstybe, Lietuvoje šie teismai dažnai turi spręsti ir asmeniui pareikšto baudžiamojo kaltinimo klausimą. Dėl to kyla baudžiamosios ir administracinės atsakomybės santykio problema.

2. Administracinių teismų nagrinėjamų bylų įvairiapusiškumas lemia tai, kad skirtingų tipų administracinėse bylose sunku vadovautis tais pačiais proceso principais. Ypač svarbu tiksliai nustatyti baudžiamojo pobūdžio kaltinimus, nes jų buvimas administracinėje byloje lemia poreikį suteikti asmeniui EŽTK 6 straipsnyje ir nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintas nusikaltimo padarymu kaltinamo asmens garantijas.

3. Baudžiamojo pobūdžio bylose rungimosi principas negali būti taikomas tokia pačia apimtimi, kaip nagrinėjant įprastus asmens ginčus su viešąja administracija.

4. Administracinės atsakomybės ir baudžiamosios atsakomybės panašumas bei administracinės ir baudžiamosios justicijų santykis lemia tai, kad šiose bylose gali kilti dvigubo asmens persekiojimo ir baudimo už tą pačią veiką problema. Siekiant jos išvengti, reikia vertinti baudžiamojoje byloje ikiteisminio tyrimo institucijų arba teismo priimtus procesinius sprendimus bei veikų, už kurias numatyta baudžiamoji ir administracinė atsakomybė, požymius.

LITERATŪRA

1. **Romeris M.** Administracinis teismas. Lietuvos universiteto Teisių fakulteto darbai. – Kaunas: Valstybės spaustuovė. 1928. T. IV.
2. **Valančius V.** Kai kurie bendrosios kompetencijos, konstitucinių ir administracinių teismų santykio aspektai // Jurisprudencija. 2004. T. 51(43).
3. **Thomas R.** Legitimate Expectations and Proportionality in Administrative Law. – Oxford – Portland Oregon: Hart Publishing, 2000.
4. **Viešasis administravimas** ir privatūs asmenys. Europos Tarybos leidinys//lietuviško vertimo moklinis redaktorius V. Valančius – Vilnius: Justitia, 2004.
5. **Metinis pranešimas** 2004. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.
6. **Metinis pranešimas** 2005. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.
7. **Lietuvos teismų** informacinės sistemos LITEKO duomenys. <http://172.20.66.1/Liteko/default.aspx?item=bylsearch>
8. ECHR Case of Öztürk v. Germany. Judgement of 21 February 1984. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=3&portal=hbkm&action=html&highlight=%D6zt%FCrk&sessionid=5923731&skin=hudoc-en>
9. ECHR Case of Le Compte and others v. Belgium. Judgement of 23 June 1981. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/viewhbkm.asp?action=open&table=1132746FF1FE2A468ACCBBCD1763D4D8149&key=12062&sessionid=5952256&skin=hudoc-en&attachment=true>
10. **Administracinių teisės** pažeidimų bylų nagrinėjimo ataskaita.

<http://172.20.66.1/Liteko/ataskaitos/ataskaitos.aspx?cx=fbn&code=0401-k2>

11. **2005 metų** statistikos ataskaitos. <http://www.teismai.lt/teismai/ataskaitos/statistika.asp>
12. **Lietuvos vyriausiojo** administracinio teismo 2004 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁵ – 1056/2004 *UAB RIMI Lietuva prieš Valstybinę tabako ir alkoholio kontrolės tarnybą*. Kategorija 5.
13. **Lietuvos vyriausiojo** administracinio teismo 2004 m. gruodžio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁵ – 39/2005 *I. Ž. personalinė įmonė prieš Valstybinę tabako ir alkoholio kontrolės tarnybą*. Kategorija 20.
14. **Lietuvos vyriausiojo** administracinio teismo 2005 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹ – 931/2005 *UAB Tele 2 prieš Konkurencijos tarybą*. Kategorija 7.5.1.; 7.5.2.
15. **Lietuvos vyriausiojo** administracinio teismo 2005 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. 259–03. Kategorija 29, 41.
16. **Lietuvos vyriausiojo** administracinio teismo 2005 m. kovo 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr.: A¹–203–2005, *Kauno krašto pramoninkų ir darbdavių asociacija ir kt. prieš Valstybinę kainų ir energetikos kontrolės komisiją*. Kategorija 25.
17. **Kopp F. O., Schenke W. R.** Verwaltungsgerichtsordnung. Kommentar. 14., neubearbeitete Auflage. – München: Verlag C. H. Beck, 2005.
18. ECHR Case of Telfner v. Austria. Judgement of 20 March 2001. <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/viewhbkm.asp?action=open&table=1132746FF1FE2A468ACCBBCD1763D4D8149&key=13887&sessionid=5952371&skin=hudoc-en&attachment=true>
19. **Lietuvos vyriausiojo** administracinio teismo 2005 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹ – 931/2005 *UAB Tele 2 prieš Konkurencijos tarybą*. Kategorija 7.5.1.; 7.5.2.
20. **Lietuvos vyriausiojo** administracinio teismo 2005 m. balandžio 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N¹² – 537/2005. Kategorija 29.
21. **Lietuvos vyriausiojo** administracinio teismo 2005 m. rugsėjo 16 d. nutarimas administracinėje byloje Nr. N³ – 1603/2005. Kategorija 37; 39.1.

ASPECTS OF CONTACT OF ADMINISTRATIVE AND CRIMINAL JUSTICE IN LITHUANIA

Assoc. Prof. Dr. Virgilijus Valančius

Dr. Rimvydas Norkus

Mykolas Romeris University

S u m m a r y

Following the establishment of administrative courts in 1999, the lawmaker trusted upon the administrative courts the adjudication of cases, which were quite different in character: according to the Lithuanian laws, administrative courts settle cases over law in the sphere of public and local administration, as well as cases concerning the lawfulness of normative acts, and administrative offences. The proceedings in all of these cases are regulated by a single Law on Administrative Proceedings of the Republic of Lithuania, which provides only few peculiarities for the hearings of cases of different categories. It is obvious that the legal nature of the mentioned cases is very different. The proceedings, concerning the application

of administrative sanctions, have especially distinctive features. Although acts in respect of which administrative responsibility is established are not considered to be crimes according to the Lithuanian national laws, in the scope of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR) they are in many cases associated with the criminal indictment of a person. Questions of incrimination sometimes also arise in cases, which are resolved according to the rules of resolution of disputes with the public administration. The identification of such cases is especially important because if the criminal nature of the case is determined, an obligation is vested on the state to ensure the observance of the rights of a person being indicted, established by the ECHR and the national laws.

The relation between the administrative responsibility and criminal responsibility remains a problematic issue in Lithuania. Whereas such kinds of responsibility often arise in respect of similar acts, and national laws establish the preconditions for one kind of responsibility to convert to the other, it

is important to guarantee that a person is not prosecuted and punished for the same offence twice. Categories of cases heard by the administrative courts, problems of the identification of such cases and the implementation of particular principles in different categories of administrative cases are analyzed. By referring to examples of judicial practice, the authors offer the criteria, according to which an indictment of criminal nature could be established in an administrative case. The most recent jurisprudence of the Lithuanian administrative courts is discussed, which is related to the application of the principle *ne bis in idem*, where, after stating the absence of guilt in a criminal case, the mentioned case is consigned to be heard in the course of administrative proceedings.

Keywords: administrative proceedings, criminal proceedings, criminal indictment (prosecution), principles of administrative procedure.